

К. В. Катеринчук

доктор юридичних наук, доцент кафедри спеціально-правових дисциплін
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО

Одними із пріоритетних завдань нашої держави, визначеними в ст. 3 Конституції України [1], є охорона життя та здоров'я особи. У контексті фундаментального права людини на життя і здоров'я та інші права й свободи (ч. 1 ст. 3 Конституції України), що обумовлені природним правом людини, визначають зміст і спрямованість діяльності держави. У зв'язку з тим, що однією з первинних передумов життєдіяльності людини є здоров'я особи, то, здійснюючи захист цього права, український законодавець утворює ці права шляхом закріплення їх у законах України.

З моменту незалежності України діє концепція “держави існує для людини”, тобто здійснюються активні кроки до забезпечення охорони природних прав людини – життя та здоров'я. З метою ефективного вирішення подібних завдань, держава має здійснювати захист, убезпечувати суспільство від протиправних посягань на життя та здоров'я особи. Основоположним у цьому плані є ефективна розробка засобів, що спрямовані на охорону цих благ, та результативний комплекс заходів, спрямованих на системну протидію злочинам проти здоров'я особи. Одне з центральних місць займають юридичні норми, які складають розділ II Особливої частини Кримінального кодексу України [2] (далі – КК України) – злочини проти життя та здоров'я особи.

Законом України “Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами” [3] від 06.12.2017 р. пропонуються відповідні зміни, що стосуються злочинів проти здоров'я особи, а саме: доповнити статтею 126-1. Домашнє насильство

“Домашнє насильство, тобто умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи, – карається громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до двох років”.

Головне юридичне управління у зауваженнях (від 10.03.2017 р.) до даного проекту Закону наголошують, що запропонована нова норма може створити конкуренцію з іншими нормами КК України. Зокрема, в частині здійснення домашнього насильства у виді фізичного насильства із статтями 121 “Умисне тяжке тілесне ушкодження”, 122 “Умисне середньої тяж-

кості тілесне ушкодження”, 125 “Умисне легке тілесне ушкодження”, 126 “Побої і мордування” тощо Кримінального кодексу України; в частині психологічного насильства із статтею 129 “Погроза вбивством” тощо КК України; в частині економічного насильства – із статтями 194 “Умисне знищення або пошкодження майна”, 195 “Погроза знищення майна” тощо КК України.

Також необхідно зауважити, що оскільки склад злочину, передбачений статтею 126-1 носить матеріальний характер, тобто злочин вважається закінченим з моменту настання наслідків, доволі дискусійною видається ідея визнання діяння суспільно небезпечним за ознакою настання наслідків у виді лише “емоційної залежності” або “погіршення якості життя”. Крім того, як зазначалось вище, даний склад злочину – матеріальний, однак наслідки мають невизначений, “плаваючий” характер.

Так, наприклад, “фізичні або психологічні страждання, розлади здоров’я, втрата працездатності”, останні два наслідки підпадають під ознаки будь-якого тілесного ушкодження. Щодо страждань, то в КК України ч. 1 ст. 127 (катування) законодавець виділяє наслідком психічне страждання, а не психологічне, як зазначено в ст. 126-1. Виникає питання чому законодавець оминув фізичний біль, що також може бути похідним наслідком від фізичного насильства.

Отже, на нашу думку, положення КК України потребують суттєвих доопрацювань, зокрема в частині домашнього насильства та деяких злочинів проти здоров’я особи [4].

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 21.02.2019).
2. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 19.05.2019).
3. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 06.12.2017 р. № 2227-19. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2227-viii> (дата звернення: 19.05.2019).
4. Катеринчук К. В. Кримінально-правова охорона здоров’я особи: доктринальні, законодавчі та правозастосовчі проблеми: дис. ... д-р юрид. наук: 12.00.08. Ірпінь, 2019. 539 с.

В. Я. Киян

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного, адміністративного та фінансового права
Інституту права імені Володимира Сташиса
Класичного приватного університету

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРИМУС ДО ШЛЮБУ

В Україні питання щодо домашнього насильства традиційно відносилось до “сімейних справ”, і суспільству, у більшості випадків, було байдуже до чужих сімейних сварок. Одним із актуальних питань запобігання